

Spis treści

Przedmowa XIX

Nasza deklaracja XXI

CZĘŚĆ I

Fizjoterapia i psychoterapia w klinice zaburzeń seksualnych 1

- 1 Nowoczesne spojrzenia na fizjoterapię zaburzeń seksualnych**
- *Małgorzata Starzec-Proserpio* 3
  - Miejsce fizjoterapeuty w terapii zaburzeń seksualnych 3
  - Nowoczesne spojrzenia na fizjoterapię 6
  - Praca z potencjalną traumą 14
-

- 2 Psychoterapia zaburzeń seksualnych – *Marta Rawińska*** 27
- Organizacja procesu psychoterapii 28
  - Relacja terapeutyczna 29
  - Wywiad seksuologiczny 31
  - Czynniki uwzględniane w psychoterapii 33
  - Fizjoterapia jako element leczenia dysfunkcji seksualnych w procesie psychoterapii 37
-

CZĘŚĆ II

Fizjoterapeutyczna diagnostyka funkcjonalna oraz wybrane metody fizjoterapii stosowane w terapii zaburzeń seksualnych i rehabilitacji seksualnej 47

- 3 Fizjoterapeutyczna diagnostyka funkcjonalna w fizjoterapii seksuologicznej – *Martyna Kasper-Jędrzejewska, Lucyna Ptaszkowska, Tomasz Hałski*** 49
- Diagnostyka funkcjonalna mięśni dna miednicy 50
  - Diagnostyka funkcjonalna innych części ciała w odniesieniu do dna miednicy 71
-

4	Rola terapii manualnej w terapii zaburzeń seksualnych	
	– <i>Zofia Sotomska</i>	77
	Terapia manualna stosowana przezpochwowo/przezodbytniczo	79
	Czas trwania terapii manualnej	80
	Formy terapii manualnej	80
<hr/>		
5	Oddech w terapii zaburzeń seksualnych – <i>Sandra Osipiuk-Sienkiewicz</i>	99
	Wprowadzenie	99
	Mechanizm oddychania	100
	Biomechanika oddychania	100
	Biochemia oddychania	104
	Psychofizjologia oraz autonomiczny układ nerwowy	109
	Podsumowanie	113
<hr/>		
6	Urządzenia i pomoce stosowane na potrzeby terapii dysfunkcji seksualnych – <i>Anita Sikora-Szubert, Małgorzata Starzec-Proserpio</i>	117
	Akcesoria do autoterapii rozluźniającej mięśnie dna miednicy (<i>pelvic wands</i>)	119
	Inne urządzenia znajdujące zastosowanie w fizjoterapii dysfunkcji seksualnych	134
	Bezpieczeństwo stosowania pomocy podczas aktywności seksualnej i terapii uroginekologicznej	136
<hr/>		
7	Nowoczesna fizykoterapia – zastosowanie zabiegów fizykalnych i nowoczesnej aparatury wspomagającej fizjoterapię	
	– <i>Anita Sikora-Szubert</i>	141
	Rola fizykoterapii w terapii dysfunkcji dna miednicy	141
	Elektrostymulacja jako wsparcie treningu mięśni dna miednicy	142
	Terapia TECAR w fizjoterapii uroginekologicznej	147
	Metodyka i higiena zabiegu	152
	Laseroterapia o niskiej (LLLT) oraz wysokiej (HILT) intensywności	153
	Technologia HIFEM w terapii uroginekologicznej	155
	Telemedycyna i telecare jako wspomaganie treningu dna miednicy	157
<hr/>		

CZĘŚĆ III

Fizjoterapia zaburzeń seksualnych u kobiet 163

8	Diagnostyka i terapia zaburzeń seksualnych u kobiet z punktu widzenia lekarza ginekologa – <i>Maja Świetlicka</i>	165
	Zaburzenia pożądania, podniecenia i orgazmu	166
	Wulwodynia	167
	Pochwica	174
	Endometrioza	176
	Menopauza	179
	Zaburzenia seksualne w okresie połogu i po epizjotomii	180
	Ból w chorobie nowotworowej	181
<hr/>		
9	Rola fizjoterapii w terapii dyspareunii – <i>Agnieszka Karska</i>	183
	Endometrioza	183
	Okres poporodowy / połóg	189
	Menopauza	195
	Dyspareunia po terapii nowotworów ginekologicznych	199
<hr/>		
10	Ból genitalno-miedniczny i zaburzenia penetracji – kompleksowa fizjoterapia dysfunkcji o charakterze pochwy i wulwodynii – <i>Małgorzata Starzec-Proserpio</i>	209
	Specyfika pracy fizjoterapeuty w zaburzeniach o charakterze wulwodynii i pochwy	210
<hr/>		
11	Zaburzenia orgazmu, pożądania i podniecenia seksualnego u kobiet oraz rola fizjoterapii – <i>Joanna Głogowska</i>	237
	Zmiany w pojmowaniu kobiecej reaktywności seksualnej na przestrzeni lat	238
	Klasyfikacje zaburzeń seksualnych DSM-5 i ICD-11 – różnice w odniesieniu do wcześniejszych edycji	239
	Główne kryteria rozpoznania dysfunkcji seksualnej	239
	Zaburzenia pożądania, podniecenia seksualnego i orgazmu a depresja	248
	Terapia zaburzeń pożądania, podniecenia seksualnego i orgazmu u kobiet	249

CZĘŚĆ IV

Fizjoterapia zaburzeń seksualnych u mężczyzn 259

12 Diagnostyka i terapia zaburzeń seksualnych u mężczyzn z punktu widzenia lekarza urologa – <i>Piotr Paweł Świniarski</i>	261
Zaburzenia erekcji	262
Zaburzenia ejakulacji	267
Zaburzenia budowy prącia	269
Rehabilitacja erekcji po radykalnej prostatektomii	273
Przewlekły zespół bólowy miednicy mniejszej	277

---

13 Fizjoterapia zaburzeń seksualnych u mężczyzn	
– <i>Martyna Romanowska-Naimska, Roksana Jaroszczak</i>	281
Rola fizjoterapeuty w zespole interdyscyplinarnym	281
Rola mięśni dna miednicy	282
Diagnostyka funkcjonalna na potrzeby fizjoterapii u mężczyzn z dysfunkcjami seksualnymi	283
Leczenie fizjoterapeutyczne w zaburzeniach erekcji i ejakulacji	287
Leczenie fizjoterapeutyczne u mężczyzn z chorobą Peyroniego	293
Leczenie fizjoterapeutyczne w innych schorzeniach seksualnych	294
Prostatektomia – prehabilitacja i rola fizjoterapii po operacji	295
Podsumowanie	300

CZĘŚĆ V

Rehabilitacja seksualna 305

14 Edukacja dotycząca aktywności seksualnej u pacjentów z chorobami przewlekłymi – <i>Edyta Smolis-Bąk, Natasza Krauze</i>	307
Aktywność seksualna u pacjentów ze schorzeniami układu krążenia	307
Aktywność seksualna u pacjentów ze schorzeniami układu oddechowego	311
Aktywność seksualna u pacjentów z chorobą nowotworową	312
Aktywność seksualna u pacjentów po endoprotezoplastyce stawu biodrowego/kolanowego	315
Podsumowanie	318

15	Rola fizjoterapeuty w rehabilitacji seksualnej osób ze schorzeniami neurologicznymi – <i>Joanna Tokarska</i>	321
	Aspekty ruchowe związane z aktywnościami seksualnymi osób ze schorzeniami neurologicznymi	321
	Problemy w sferze aktywności fizycznej wpływające na aktywności seksualne pacjentów po przebytych udarach mózgu	322
	Podstawowe pojęcia związane z problemami ruchowymi osób ze schorzeniami neurologicznymi	323
	Kontrola posturalna w aspekcie aktywności seksualnych	326
	Planowanie procesu fizjoterapii	332
	Pozycje seksualne niewymagające wysokiego poziomu kontroli posturalnej	333
	Rozwiązania techniczne ułatwiające aktywności seksualne osobom z niepełnosprawnościami	338
	Dodatkowe akcesoria ułatwiające kontrolę posturalną w czasie aktywności seksualnych	341
	Podsumowanie	344

CZĘŚĆ VI

„Nowe” zagadnienia w obszarze fizjoterapii seksuologicznej 347

16	Osoba transpłciowa w gabinecie fizjoterapeuty – <i>Iza Jąderek, Małgorzata Starzec-Proserpio</i>	349
	Specyficzne aspekty dotyczące fizjoterapii osób transpłciowych	353
	Dodatkowe elementy istotne podczas świadczenia usług medycznych osobom transpłciowym	366
	Podsumowanie	368

17	Rola fizjoterapeuty w procesie chirurgicznego dopasowania płci oraz fizjoterapia osób z zespołem MRKH	
	– <i>Małgorzata Starzec-Proserpio, Martyna Romanowska-Naimska, Karolina Kwiatek-Rolka</i>	373
	Rola fizjoterapii jako wsparcia procesu korekty płci	374
	Rola fizjoterapii we wsparciu osób z zespołem MRKH	387

Skorowidz	397
------------------	-----